

L'ESQUELLA

DE LA TORRATXA

BARCELONA, 27 DE SETEMBRE DE 1912

Núm. 1761 ————— ANY XXXIV

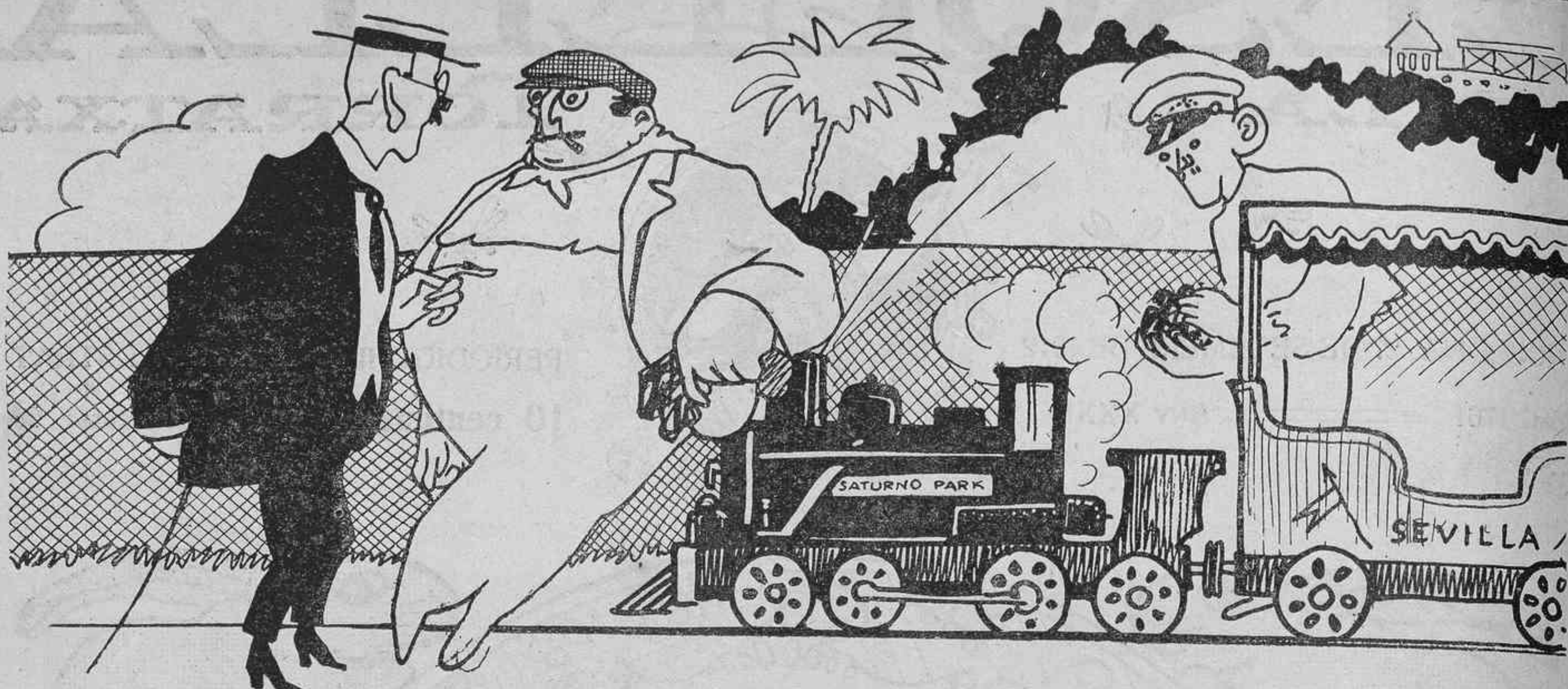

PERIODIC HUMORISTIC ILUSTRAT

10 centims ————— Atrassats: 20

—Abundancia de bolets y de tota mena de fruites... Jo soc l'única ESTACIÓ que no està en vaga.

AL «SATURNO PARK»

—Y doncs, vosaltres, ¿que no feu solidaritat ab els de la «Red Catalana»?
—Esperem una mica més. Si veiem que la vaga va a fracassar, aleshores donarem el cop.

CRONICA

Els carrilaires y l'opinió

El cronista no sab, a l'hora en que escriu aquestes ratlles, si la vaga de carrilaires ha esclatat o esclatarà; ell creu que sí, però no es pas qüestió de fracassar també com a profeta, el qui en tantes altres coses ha fracassat.

Que esclati o no esclati, que guanyin els carrilaires o la companyia—millor que guanyessin els carrilaires,—lo cert es que aquets dies el cronista ha observat un curiós fenomen.

Lo que s'anomena opinió pública ha sofert un cambi radical. Quan la vaga s'anunciava vagament—jo no forso mai l'estil, encara que resultin xistos deplorables,—tothom demostrava simpaties per la vaga. Una pertorbació pública sempre ha sigut un motiu de regositg. Sembla que no, però la gran majoria dels homes viuen en un estat d'aborriment continu. Tants anys de veure passar els trens ab una espantosa regularitat, de toparse ab maletes y viatgers a una hora ficsa, d'oír xiulets y estridencies cap a un mateix indret, de anar a despedir parents y amics en una mateixa estació o en diferents estacions, que totes semblen la mateixa, arriba a lassar l'esperit. Tenir el convenciment de que en dos, tres o quatre dies s'interromperà aquell trasvals; pensar que en les campanes de les estacions s'hi faran terrenyines, que'ls rails se rovellaran, que la quietut y l'ensopiment regnarà pels desmots y les foradades, era un fenomen curiosíssim y esperat ab ansia, com l'aparició d'un cometa.

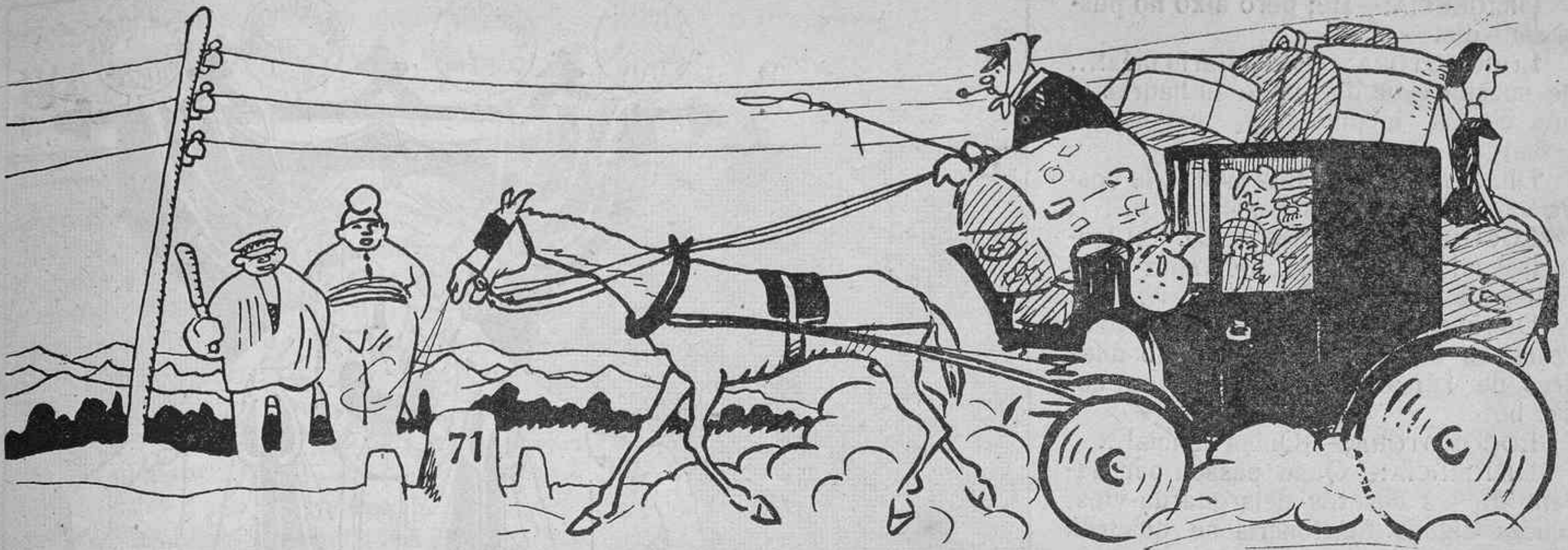
Els burgesos desvagats se preparaven a anar a contemplar la via deserta y silenciosa y a reflexionar—tan prop de la guarda civil com poguessin—l'alta pertorbació introduïda per les idees societaries; els politics de cafè obrrien amplies discussions, y en cada casa hi hauria tema pera les converses, y en cada diari amenitat y interès quotidià. Mes heusaquí que, de sobte, l'egoisme particular se sobreposa a

l'espectació general; tothom s'adona de que la vaga pot ocasionarli perjudici. Els que havent dinat cridaven fort contra l'avaricia exorbitant de les companyies, pensen, a l'anar-se'n al llit, en els seus projectes interromputs per l'actitut dels carrilaires; si es comerciant, en les mercaderies detingudes; si es viticultor, en els raïms fermentant dintre les portadores, sense poderlos aviar; si es fondista, en la fonda sense viatgers; si es camalic, en l'espatlla sense *bultos*, etc., etcètera... Aleshores cada qual recorda que de carrilaires no ho són tan sols els que van damunt la màquina, aquets fogoners y maquinistes negres y simpatics, ni els que vigilen a lo llarg de la via, per la seguretat del viatger; sinó que ho són també els factors y revisors, els quefes d'estació y els que despatxen els bitllets; homes que porten gorra galonada, uniformats y seriosos, que miren ab certa desconsideració; que no responen tan amatents com deurien; que, preocupats y enfeïnats, a voltes tenen paraules aspres, com els funcionaris de l'Estat, y, recordant això, el public ha comensat a trobar que tenien pressa y que eren uns temeraris en demanar millores.

L'opinió pública me la va revelar l'altre dia un comerciant d'ous de gallina.

Era un home enraonat, que reconeixia que la justícia estava a favor dels carrilaires; però ell tenia cinquanta caixes d'ous a Marsella, y el comerciant comensava a creure que la vaga era un pretext; que's cometerien actes vandals; que no obtindrien cap millora, els vaguistes, que lo que sols logarien seria ferli pollar els ous en els magatzems de Port-Bou. Y trobava que'ls enginyers de l'exèrcit estarien millor en els trens de càrrega, que no en els expressos, com ara van. La càrrega es el veritable objectiu d'una nació com Espanya. Uns quants estrangers, aturats a la frontera, no causen gran perjudici. El Govern pensava malament sobre això. Per lo demés, tot era un misteri. Y al veure un guarda civil, posat de centinella a l'entrada d'un pont, li va dirigir una mirada y un somriure d'agraït. El comerciant era un demòcrata.

P. BERTRANA

LA TORNADA DELS ESTIUEJADORS

Viatge directe de Camprodon a Barcelona.

Una Mercè sense festes

Aquest any sí que ningú, o ben poca gent, s'ha recordat de la Mare de Déu de la Mercè, patrona de Barcelona y guardadora de l'ermilla d'en Maura. Apart de quatre botiguerets que han fet sortija ab paper retallat, de mitja dotzena de Mercenetes que han lluit la cara bonica per cines y pastisseries, de la renglera de firaires que han obert barraca y de la colla de regidors que s'han repartit els «bonos», no han sigut, certament, gaires els que s'han adonat del pas de la diada, tan popular pels barcelonins en altre temps.

Ni tan sols nosaltres, els de L'ESQUELLA, ens hem recordat de donar les clàssiques caricatures de la Pubilla treient el paraigües y de Sant Pere obrint l'aixeta dels aiguats... d'aigua, que ja es molt.

Y es que aquesta vegada la coronada verge no tenia dret a ficar el nas enlloc. Una festa emparedada entre un Max-Linder que acapara totes les mirades, un Gallo que se'n endú tots els entusiasmes y una vaga carrilaire que preocupa a moltes consciències, per força havia de passar desapercebuda. Cal felicitar, doncs, als nostres regidors, pel seu bon ull al no votar cap diner pera'ls festivals de Setembre y al nostre excelentíssim senyor Alcalde per haverse acontentat ab un modest apat entre mallorquins.

Per altra part, ¿quina brometa hauriem pogut fer, avui que, per culpa del xisto d'una infanta que ha tingut la poca gracia de morir-se en vigílies de la Mercè, ens veiem en el deure y l'obligació de entristirnos, associantnos a un magestuós dol oficial? ¿De quin modo hauriem canviat les línies característiques de la caràtula arlequinesca, cas de celebrar, Barcelona, la seva festa major? ¿Còm substituir la mueca caricaturesca d'en Max ab la tràgica ganyota d'en Noghi?

¡Pobra Merceneta, veure's aixís arreconada per un pelicoler, per un torero, per una vaga obrera, per la vulgar defunció d'una infanta! El poble es inconstant, ductil y susceptible, com els panells que's giren a totes les ventades. Figueuvos, doncs, si n'estarà de distret y desorientat, tenint tantes actualitats pera triar y pera ficar la seva atenció. Sortosament, la majoria té l'esguard fit en el problema veritablement palpitant. Volem dir que, la gent, estarà desorientada, però no *desencarrilada*. Ja n'hi pot haver d'entraments pomposos y de festivals esplendits, que totes les simpaties són pera la bona causa dels forsats y esforsats treballadors de la *Red Catalana*, pera la prompta resolució d'aqueix conflicte que tant de lluny se veia venir.

Enguany hem passat un Juny, un Juliol y un Agost, sense calors sensibles, y això, pera'ls carrilaires, ben mirat, era una predicció.

—Sembla que aquest any l'Estiu s'hagi declarat en vaga— deiem, al veure que no suavem.

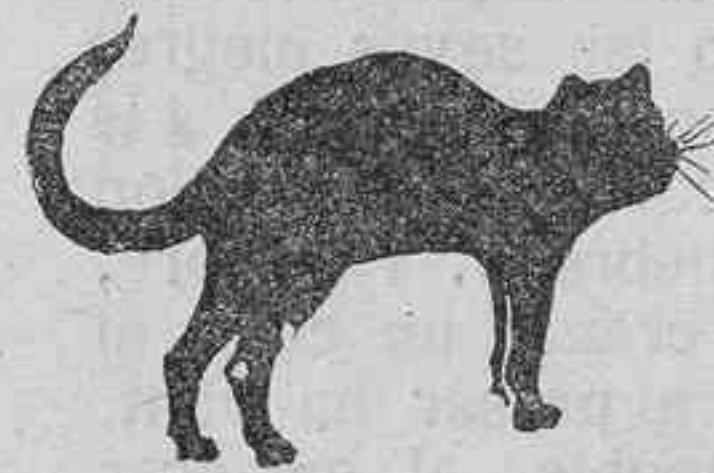
Y l'estiu es una estació.

Si les *estacions*, doncs, se declaren en vaga, ¿què té de particular que, per esperit de solidaritat, s'hi declarin els mossos y demés empleats?

No hi hà res a dir, y fins creiem que l'arreconada Mare de Déu de la Mercè els ho tindrà en compte. Ja que no fan festes en honor d'ella, que'n fassin en honor d'en Maristany.

La qüestió es no passar la vuitada sense *fer festa*.

FRA NOI

El plet del dia

(ENTRE UNA DILIGENCIA Y UNA LOCOMOTORA)

DILIGENCIA:—¿Es dir que tan mateix estas decidida a plantarte?

LOCOMOTORA:—Sí: no puc aguantar més.

DILIGENCIA:—¡Ah! ¡Com se coneix que no has alcanat els temps de la meva joventut!... ¡Allò sí que era una vida arrastrada!... Dia y nit corrent per aquestes carreteres; aquí se't trenca una roda, allà se't romp un fusell, ara volques, ara t'encalles al mitg d'un riu...

LOCOMOTORA:—Cada hu se sent del seu, filla. ¿Que't penses que en la nostra existencia tot són flors y violes?... ¿Vosaltres volcaveu?... Nosaltres descarrilem. ¿Vosaltres sofrieu la ruptura de rodes?... Nosaltres topem ab una altra màquina, y se'ns rompen les rodes, les bieles y l'ànima que ens aguanta.

DILIGENCIA:—Bé; però això no passa cada dia.

LOCOMOTORA:—¡No faltaria més!... De succeir cada dia, ja no hi hauria al món carrils, locomotores, vagons ni passatgers que'ls utilissin.

DILIGENCIA:—De tots modos, la vostra vida transcorre facil y lleugera...

LOCOMOTORA (*ab ironia*):—¡Lleugeríssima!... Calcula... ¡Seixanta kilòmetres per hora!...

DILIGENCIA:—Us arreglen, pera vosaltres soles, un camí plà, ab dues tires de ferro pera que pogueu correr bé.

LOCOMOTORA:—¡Quina delicia!...

DILIGENCIA:—Quan passeu per davant de les casetes dels guarda-vies, aquets dignes funcionaris se quadren militarment y us presenten les armes.

LOCOMOTORA:—¿Y això creus que'ns dona gust?

DILIGENCIA:—No ho sé. Jo lo que't dic es que a mi, quan anava per les carreteres, les armes no me les presentava mai ningú... fóra dels lladres que'm sortien en els llocs més deserts y, apuntantme la pistola, me cridaven:—¡Alto!.. ¡Diners o la vida!...

LOCOMOTORA:—Y bé, ¿vols res més pintoresc que això?

DILIGENCIA:—¡Gracies! Ja te les regalo aquestes pintures. Preferiria mil vegades ser locomotora y anar pel món passejant la magestat del meu cos de ferro.

LOCOMOTORA:—¡Beneita!...

DILIGENCIA (*sense ferne cas*):— ¡Això, això sí que es triomfar, y lluir y gosar de la vida!... La xamaneia, a tot'hora, ¡xup xup!... ¡xup xup!..., llençant aquelles glopades de fum que semblen sortir d'una pipa gegantesca... Les campanes de les estacions saludante, al marxar, ab les seves alegres batallades... El gran fanal, lluint, a la nit, al davant teu, com l'ull d'un ciclop que explora les tenebres... Y sempre, sempre xiulant: al creuar un camí, al entrar en un tunel, al passar un pont, al acostarte a un poble, al embocar una curva...

LOCOMOTORA (*somrient*):—Doncs, vès si es curiós; ab tot y tant xiular, l'ase no vol beure.

DILIGENCIA (*ab intenció*):—Ja beuré jo, no t'amoïnis.

LOCOMOTORA:—No t'entenc.

DILIGENCIA:—Vull dir que, com que no hi hà mal que per bé no vingui, del teu paro jo penso aprofitarme'n.

LOCOMOTORA:—¿Tu?... ¿Còm?

DILIGENCIA:—Tornant a rodar per aquestes carreteres, com en l'època, ja un xic remota, en que tu encara no existies.

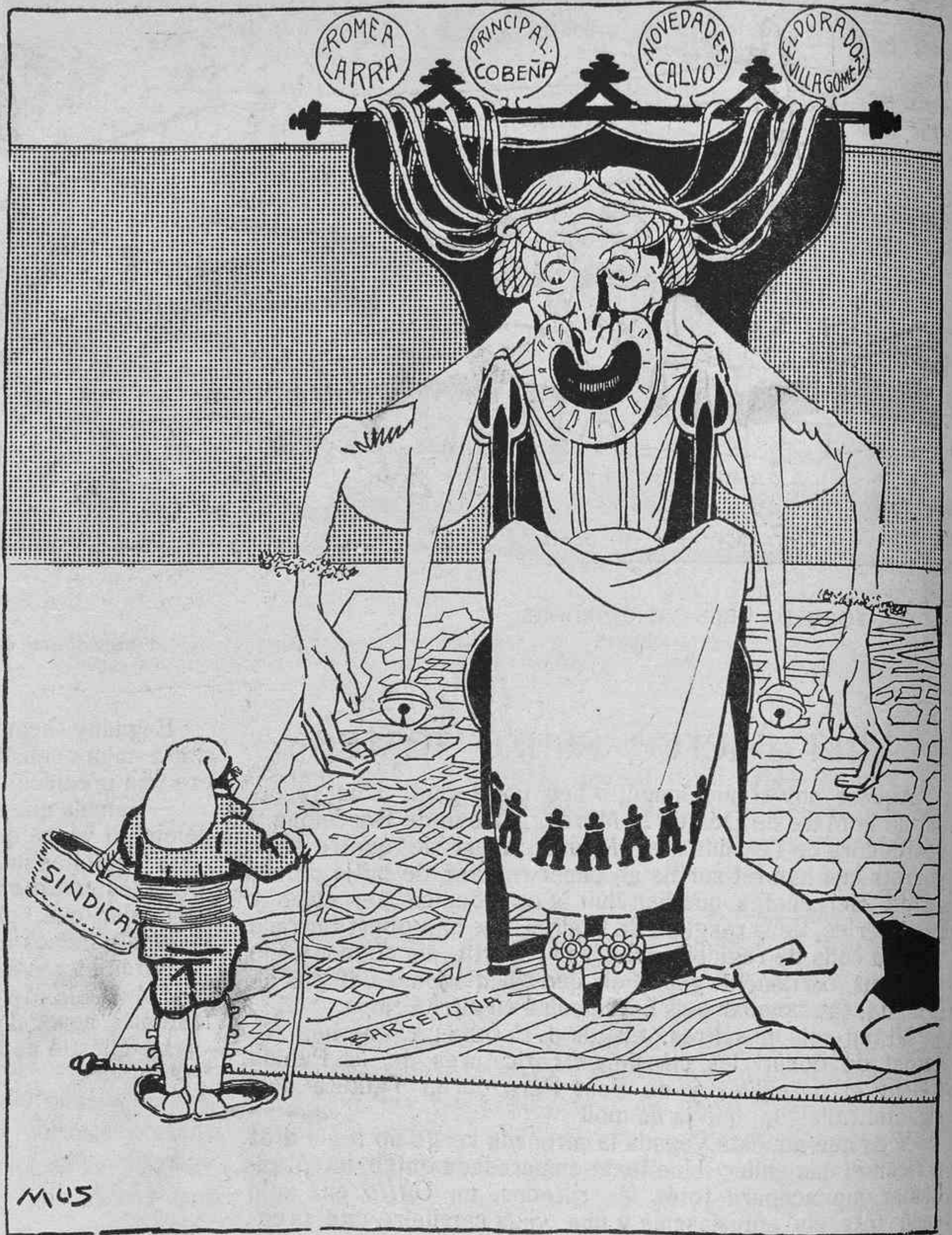
LOCOMOTORA:—¡Cà!... ¿Creus tu que'l public, acostumat a nosaltres, s'avindrà a acceptarte?

DILIGENCIA:—¿Per què no?... *En tiempo de hambre...* Si la gent necessita viatjar y veu que les locomotores estan parades, ¿quin remei li quedarà sinó agafarse altre cop a les diligencies?...

Un soroll estrepitós interromp, de sobte, l'animat dialóg.

DILIGENCIA:—¿Has sentit?...

¡Zzzzzt!... Es un automòbil que, impulsat pels seus 40 HP, passa, furiat com un llamp, per davant dels dos interlocutors.

LA DOMINACIÓ

—Hé ahí que una vez... había un teatro llamado «Teatro Catalán»...
—Ja m'ho contareu al final de la temporada. Ara no estic per quèntos, avia.

DILIGENCIA (*molt extranyada*):—¿Què es això?
LOCOMOTORA (*fent bellugar la xamaneia y ab fonda melancolia*):—¿Això?... Això es un trasto que, a la curta o a la llarga, acabarà per reduirnos al silenci a tu, a mi y a tots...

MATIAS BONAFÉ

¿Els diaris o el public?

¿No tenim diaris perquè no hi hà periodistes, o no tenim periodistes perquè no hi hà diaris?

Aquesta pregunta, que'ns hem fet mils de vegades, ens ve

altre cop a la memòria, al llegir que l'important y popular *The Times* ha festejat la publicació del seu *quaranta mil·lèsim* número. Acompanyen la nova de l'aconteixement periodístic una infinitat de detalls interessantíssims, que diuen admirablement tota la diferència que và de la premsa d'aquí a la de l'extranger, y l'estat de misèria y endarreriment en que, respecte de la majoria de diaris de fóra, viuen els nostres.

Se donen en l'extraordinari de *The Times* importants antecedents de lo que venen a ésser els periodics a la moderna. Per lo que toca al famós diari anglès, n'hi haurà prou ab consignar que ofereix, en un número ordinari, tant de text com el que entra en dues novel·les complertes, o sia prop de duescentes mil paraules.

Els nostres col·laboradors—diu *The Times*—sumen dos mil. Formen el cos de redacció 290 persones, y pugen a 350 els empleats de l'administració.

Lo admirable d'aquesta empresa gegantina no acaba encara aquí. Pera que'l llegidor pugui formarse una idea aproximada del progrés de la publicació, fa observar *The Times* que, en tant les seves màquines no donaven, en 1827, per hora, més enllà de quatre a cinc mil exemplars de quatre pàgines, les actuals

arriben avui, en igual temps, a imprimirne 150,000 de setze pàgines.

La colossal edició de l'extraordinari en que tals coses s'expliquen, sigué composta y tirada en els tallers mateixos del diari. Abans de mitg dia havia agotat el públic els exemplars. No tingué *The Times* més remei que posarse de nou a la feina y comensar una segona tirada, tan grossa com la primera, pera servir les innombrables peticions fetes per l'extranger y pels milers de persones que, ademés dels subscriptors y llegidors habituals, volgueren adquirir el número especial, que tant amunt col·loca el pabelló periodístic.

Necessitariem un espai de que no disposem pera enumerar, una per una, les ventatges y les qualitats que *The Times* se complau en posar de manifest. Fins en les planes d'anuncis—suprema aspiració de tota empresa periodística, base la més ferma del diari—se nota el progrés y la prosperitat de l'admirat diari anglès. Com a cas curiós se dona, en *The Times*, el de que, encara avui, porti l'anunci d'una casa de queviures, que ve anunciantse desde la fundació del diari, sense que en els cent vintiquatre anys que fa que surt, hagi canviat de domicili.

Y prou, que les tant ponderades *Notícies* y *Vanguardia* ens semblarien romansos de cego, de seguir per aquet camí. Es davant d'una manifestació periodística com la que'ns ocupa, com la pobresa y l'insignificancia dels nostres diaris se presenta als ulls del llegidor imparcial ab tota claretat. Ens queixem de que la gent no llegeix els periodics, sense tenir en compte que aquets estan aquí pera fer. Que'ls que hi hà no tenen interès, y que es igual llegirlos com no llegirlos.

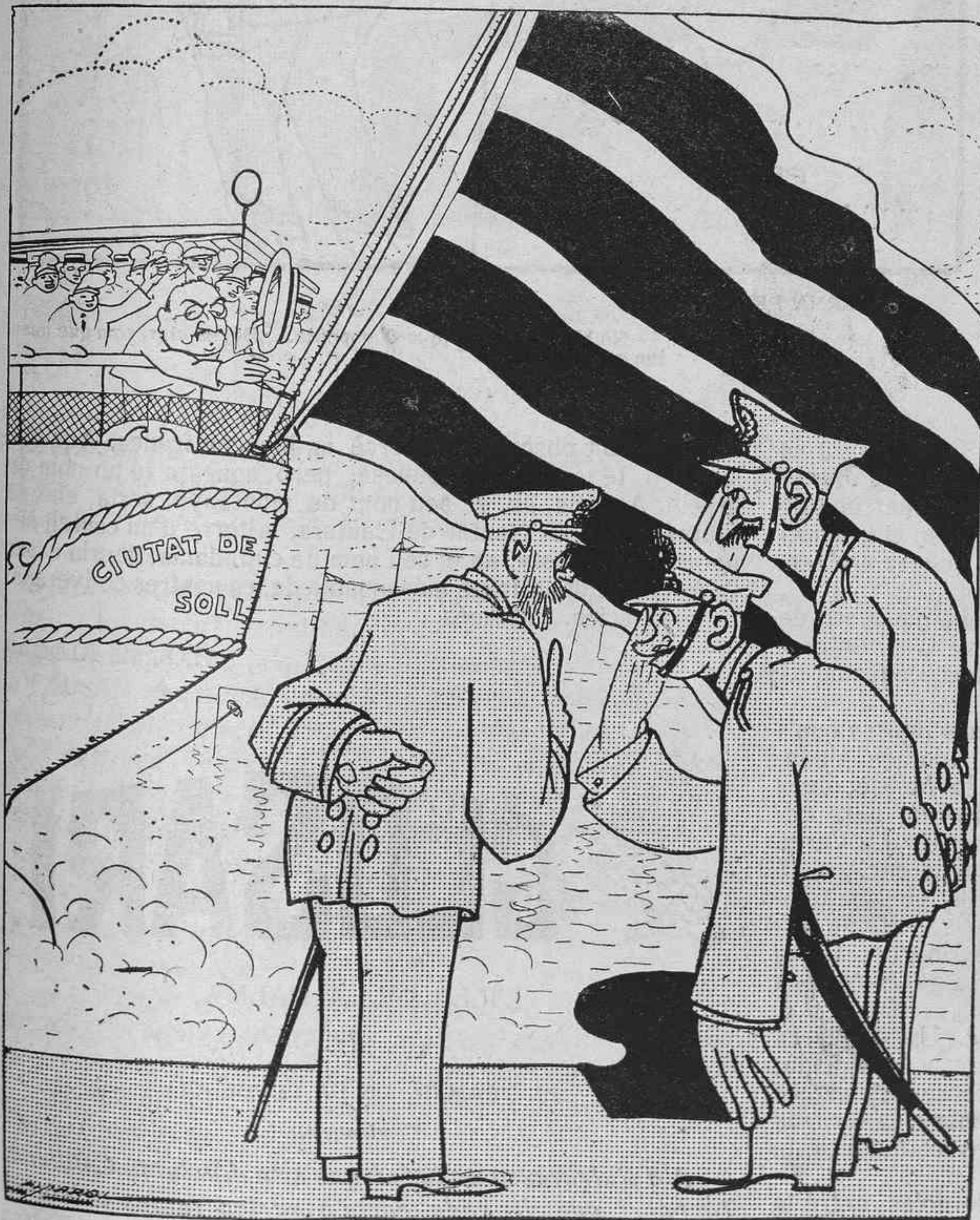
Boi al mateix temps que'ns donava la premsa estrangera la nova del succés obtingut per *The Times*, agafavem un diari dels de casa. Cap mala intenció ens guiava a l'obrirlo. Pensavem, únicament, en matar l'estona lluny dels amoinos y preocupacions que al batallar diari acompanyen.

Tombada la primera plana, ensopeguen els nostres ulls ab l'article nomenat «de fondo». Damunt de l'epígraf, un títol: LO DEL DIA. Comensem a llegir:

En la bella Sevilla, en la perla del Guadalquivir, la arrogant ciudad muzárabe, la del regio Alcázar, la de la soberbia Giralda, la del famoso puente, la de los cármenes perfumados...

Ens manca l'anim pera continuar. ¿Vol dirnos, senyor periodista, lo que a Sevilla ha passat? De moment, y mentres s'enseja a contarho depressa, com convé en els temps en que vivim, passem nosaltres per alt el seu article, cursi y insoportable a l'ensempe.

El diari que aixís s'explica y que'ns abstenim d'anomenar perquè no's creguin les nostres paraules dictades per l'animositat, figura entre'ls que podriem dirne *rics*; entre'ls que més presumeixen de comptar ab *tota mena* d'elements materials. ¿Què no passarà entre'ls que viuen la vida

A L'ASSAMBLEA

—Cogeremos un falucho automóvil y los vigilaremos de cerca...
—Sí; no sea caso que vayan á desembarcar á Madrid.

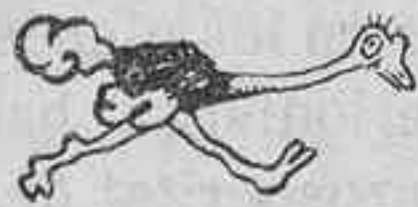
de privacions que en la premsa es habitual?

¡Que'l public no llegeix!...

El public no llegeix la prosa embafadora y les notícies estantisses, ab lo qual fa perfectament.

¿Què dirien les potencies estrangeres, si diaris com el que hem agafat per mostra arribessin un dia a celebrar la publicació del quaranta mil·lèsim número?

X. X.

En la diada de la Merceneta

¿Eularia? ¿Jordi? ¿Mercè? ¿Montserrat?... ¿Però quants patrons té, Barcelona, o, si voleu, Catalunya?—Ho preguntavem el passat dimars a la Merceneta, noia morena, un poc forta, vagament vellutada, sanitosa y viva, en qui diriem que ha pres forma la *rassa*, si la Ben Plantada ens ho permetés...

La veritat es que cada un d'aquells noms es una diversa *persona* de Catalunya, tot y restant aquesta la mateixa divinitat veritable. Pera les facils disquisicions d'un dels nostres poetes, Eularia podria esser la Catalunya romana; Jordi, la Catalunya viril dels comtes; Mercè, la Catalunya colonista del gran temps d'Aragó; Montserrat, la Catalunya rudament pagesa del Bruc, de somatén y carlinada. En quant a la d'avui, que es encara un poc... ¿còm ho diré?, un poc *Maria Ignacia*, està en plena muda de nom... Això del patronatge celestial té una importancia fondíssima, perquè el cel, mirall de la terra, reflecta y copia l'imatge que'ls homes ens fem de les coses de més enllà.

Merceneta: el teu nom y tu mateixa, teniu un sentit de cosa emancipada de tota teologia. Podries dirte *Gracia*, com un tros de la teva mateixa Barcelona; *Gracia*, com una de les Tres; *Gracia*, es a dir, *Mercè*...

Barcelona, quan s'hi arriba per mar, té dues figures que's dresen amunt de tots els edificis, com una salutació alada, voladora: Cristofol Colom y la Verge de la Mercè; dues imatges de desitg de vol, a través mars y terres, pera redempció de captius y també pera domini de rasses. La Verge de la Mercè, pera un erudit facil a les transfiguracions, té cosa de Minerva: una Minerva, verge com ella, que fos també Mercè, *Gracia*; o una *Gracia* que fos *Maria*.—*Maria Minerva*; un bell nom pera donar a la teva filla, Merceneta, tu que transfondras en aqueixa verge venidora la Barcelona que naixerà de nosaltres...

Goigs novells de la Verge de la Mercè. Un dia, pera la teva festa, prometo que te'ls escriuré. Pera la teva diada, ont hi hà la dolsor batismal de les pluges, eternes enemigues dels projectes municipals de festes en Setembre; la tornada de l'estiu, el daler del recomens de feines ciutadanes, la primera tremolor del fret nou, Mercè...

¿No serà, el catalanisme, una rivalitat de noies, entre la *Carmen* y la *Mercè*? Perquè la *Carmen*, com el seu nom, es un poc feréstega, empinada, orgullosa, solitaria; y la *Mercè*, com el seu nom, es casolana y planera. La *Carmen* té rojor de clavell y la *Mercè* suavitat d'aufàbrega. La *Carmen* pre-

L'ETERNA PRIMAVERA

—No hi veig galan jove d'empenta... ¡Bé, es clar, com que anem tan escassos!

fereix l'habit obscur y la Mercè la blancor franca. Aquella, si voleu, té un nom de bellesa; però aquesta té un nom de gracia. Aquella, ab el seu nom de montanya, seria, en una Lletania o en un Cantar de Cantars, la torre d'un castell senyorial; y aquesta, ab el seu nom de ciutadania, deuria esser l'eco vivent de la frase més amable de les nostres converses:

—Gracies... Mercès...

GABRIEL ALOMAR

L'ILLA DE LA CALMA

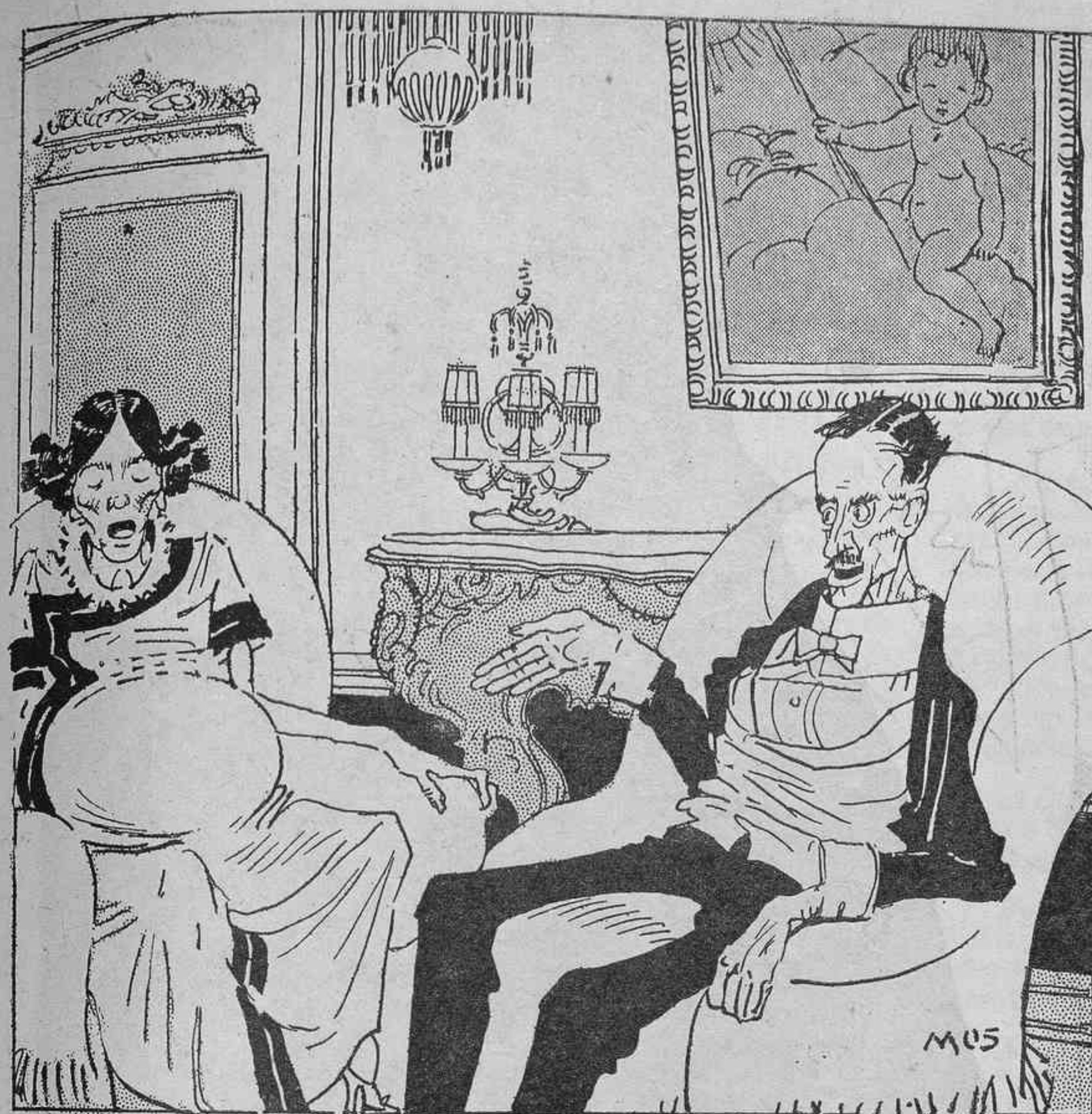
XI

EL TRAMVIA DE LA PRUDENCIA

(Continuació)

Allí s'atravessa un barri, que se'n diu Santa Catarina. Un barri que de cada porta'n surten tantes criatures que sembla extrany que hi capiguessin. S'arrosseguen un xic per l'acera y se'n van totes a la via.

¿Quí corre, allavors? ¿Quí té cor pera esclafar aquell

FENT CÀBALES

—¿Què't sembla, Poneta?... ¿Què serà, quan serà gran, aquet fill nostre que encara ha de néixer?
—Atleta dels de la greco-romana.

bé de Déu? El cotxer, a punta de fuet, ja fa apartar totes les que pot, però sempre en pot quedar alguna entretinguda sota les mules y no es prudent d'anar depressa. El cotxer no hi và y tots ho aproben, perquè poc o molt tots són pares.

Allavors, de cada porta, darrera de les criatures, surten les mares, però no pera trèureles, sinó pera fer algun encarrec al conductor del tramvia. L'una li dona un farsell, que'n farà entrega a l'esser al Terreno; l'altra, un cistell plè de verdura, que ja l'aniran a rebre a lloc; una minyona de servei li dona una carta pera un soldat que'l trobarà fent centinella a la garita de Port Pi; d'un forn en treuen una coca, més gran que les rodes del cotxe; un peixeter li dona un peix; una planadora, camises; l'adroguer, un paquet de sigrons. Y arriba a portar tantes coses que ja el passatge es lo de menos: allò es un tramvia de càrrega.

Va seguint el carrer, poc a poc, pera fer temps y esperar el company, l'altre tramvia de vuelta, que s'han de trobar an el desvio; però l'altre de vuelta no arriba.

No tem ningú cap daltabair, ni que s'hagi desbocat, però el cas es que no arriba.

Passa un quart, passa mitja horeta, y el de vuelta vinga no arribar.

Els de dintre, com que ja saben que'l camí es molt accidentat, no's planyen de res y fan molt bé. També seria perdre el temps. El cotxer ja baixaria pera anar

a pendre un gotet de palo, quan se sent un pito furiós, aiulant desesperadament: es el de vuelta, que arriba.

Pita com un condemnat però arriba al pas. Es parent del de ida. Els dos conductors se fan encarrecs. Els del cotxe que ve y els del que và, miren per la portelleta pera veure's bons y saludarse, y essent ja a la fi del barri, y venint una pujada seguida d'una baixada, com unes montanyes russes, sia que no's poden parar, sia que'l cotxer se vol lluir o que té un cop de sangs o que's loca, engega el frè, atia el bestiar— «¡Arri, dic!»,—fa petar la tralla, s'aboca avall, surti lo que surti, y a l'esser an el revolt... descarrila.

Cada vegada, an aquell lloc, fa lo mateix: descarrila.

Els passatgers, com que ja ho saben, se preparen al descarril y no tenen por, perquè... ja ho saben.

Seria molt d'agrair que'ls del «Foment del Turisme» posessin un retol, concís, anunciant an els forasters que allí es el lloc de descarrilar, y que ve a esser un apeadero no declarat oficial.

Si això passés a Catalunya, ja hi hauria una cantina pera vendrehi truites y formatge.

La senyora:—Y vostè zen qualitat de què voldria servir?
La dona grassa:—Jo... de dida seca.

STACIA NAPIERKOWSKA

Eminent dansatriu de la Companyia Max-Linder.

Aixís que han tornat a encarrilar (que es molt aviat, per la gran pràctica), el cotxer posa el bestiar al pas. Ja era hora. No tot ha d'esser correr. Segurament que deu esser pera veure el paisatge, que ja han vist, però que sempre es bò de recordar: Atmetllers y serres a la dreta; el mar y la badia a l'esquerra.

Si hi hà un foraster fins li expliquen:

—Allò blanc es es Molinar; allò verdós es es mar; allò llunyà, es cap Enderrocat, y allò que no's veu es Cabrera.—

A l'esser a la vora del Terreno, com que ja quasi s'hi es, no's mira prim y no's và depressa; primera, perquè ve pujada y an el tramvia no li convenen, y després perquè'l conductor té d'anar repartint els encarreus. D'un carrer que ve de montanya, se veu baixar un home, allà al lluny, y resulta esser aquell del cove. D'un segon pis ab entressol uns brassos senyalen que s'espera, y surt un soldat per l'escala, que es l'assistent de les camises. De la platja puja un mariner, que es el marit de la del peix. D'un portal surt una familia: la familia d'aquella coca. El tramvia's para. Se va fent entrega y's va treient pes y vianda. Ara en baixa un y's despedeix donant la mà als companys de viatge.

—Bon dia tenga.

—Bon dia tenga.

—Una besada a ses atletes.

—Estaran molt contentes, madona.

—Mem si vindrà sovint en so tramvia.—

Ara en baixa un altre, y un altre, saludantse y donantse el tenga, y quan ja ha baixat el passatge y no queden més que les mules, ab el cotxer y el conductor, com que ja no hi hà compromís, poden fumar y llegir es diari.

Y el llegeixen fins que arriben, que sempre sol esser al mateix dia...

Y qui anys empeny..., anys... rodola.

XARAU

PAPERAM

OBRES COMPLETES D'EN JOAN MARAGALL.—Quatre volums van publicats, dos d'articles en castellà, un de poesies y un d'escrits en prosa catalana. Encapsalen els primers un hermós prefaci del notable publicista Miquel de S. Oliver y els dos restants han sigut prologats per l'eminent poeta Joaquim Ruyra.

Ens atrevirem a assegurar que aqueixa edició d'obres completes constituirà pera la bona memoria del poeta el millor y més solid monument que li hagin pogut dedicar els seus contemporanis.

Realment resulta estupenda la tasca literaria d'aquet gran home que's digué Joan Maragall; tasca excelent y grandiosa per la nodrida y variada colecció de treballs de que consta, tant com per l'insuperable merit de la seva forma y la valúia dels pensaments que enclouen. Ara, un cop mort y gracies a les *Obres Completes*, es quan un hom se'n adona més de l'immensa perdua que ha sofert l'intellectualitat catalana. Les seves opinions sobre tota mena de matèries polítiques, morals o socials; les seves crítiques sobre idees y fets, coses y persones, a part el punt de vista consubstancial o de sentiment, tenien sempre una jus-

tesa de criteri, una claretat de concepte y una amplitud de mires encantadores, que fruïran per segles les generacions futures.

Això cal puntualisar a l'estudiarlo com a cronista o articulista. Si el jutgem com a narrador imaginatiu y com a poeta, aleshores val més que callin les plomes en acatament al seu record; perquè ningú ignora que en Joan Maragall ha sigut un dels poetes més complets de Catalunya y més identificats ab la seva patria, a la qual va dedicar lo millor del seu *psiquis* y per la qual va tenir bells instants de definitiu enlairament.

L'edició d'*Obres d'en Maragall*, deguda a la casa Gustau Gili, resulta tot lo seriosa y sobria que's mereixia. Els volums estan excelentment presentats; la ordenació cuidada y l'impressió ben feta, de modo que tot convida a la lectura d'aqueixa immortal deixa del gran mestre, d'aqueix home que fou a un temps model de ciutadans y gloria de les catalanes lletres.

La Escuela Moderna.—Pòstuma explicació y alcans de l'ensenyansa racionalista, escrita pel difunt director de l'Escola Moderna, don Francisco Ferrer y Guardia. El successor y continuador de la discutida tasca educativa, Llorens Portet, ha publicat aquet llibre, que ve a esser una síntesis de lo realitzat per l'ensenyansa racionalista y, a la vegada, un programa editorial y pedagògic pera l'avenir. Serà, sens dubte, aquesta obra, una de les cridades a propagarse més, tant per l'interès que li dona el caracter de pòstuma del fusellat autor, com pel valor intel·lectual revolucionari de les matèries que conté.

El Gula de la Salud.—Revista científica ilustrada que's publica a Sevilla. Hem rebut el primer número d'aquest any, que correspon a la quarta època, desde sa fundació.

Boletín de la Quinta de Salud «La Alianza».—Una altra revista que's publica mensualment a Barcelona, orgue de la societat de cambrers «La Alianza» y a quin sosteniment hi colaboren diferents entitats obreres.

Arlequí vividor.—Farsa de fira, per Adrià Gual. Fou interpretada en una de les sessions del *Cicle de la Comedia*, donades al «Principal», aquet mateix any. Del bon exit de aqueixa originalíssima producció tothom se'n recorda prou bé. L'obreta ha sigut editada ab un gust artístic recomanable.

La primera cana.—Monoleg castellà, pera senyora. Es original del saladíssim escriptor F. Pérez Capo. Per la lectura en dedim que ha de fer passar un bon rato als espectadors.

Lerroux y su obra, per F. de Sorel.—Un follet de 16 planes destinat a cantar unes quantes veritats als xinos del partit radical. S'hi diuen algunes coses grosses com catedrals y clares com l'aigua... clara.

L'Obra.—Drama en tres actes, original de J. Avellanet, un català resident a Chile. Entra de plè en lo que'n diem drama de idees; es valent de fons y dialogat ab soltura. obtingué un excelent exit al «Centre Català», de Santiago, ont va estrenarse.

Revista Vegetariana Naturalista.—Acabem de rebre el número corresponent al mes d'Agost.

Escuela Industrial de Barcelona.—Tenim a la vista el programa pera'l curs de 1912 a 1913, referent a la Secció d'Indústries Textils (Laboratori d'estudis superiors de química).

SEPT SCIENCIES

NOVEDADES.—Per plens s'han comptat fins ara les funcions del pelicoler Max-Linder y de sa companya, l'eminent dansatriu Napierkowska. L'immensa espectació que hi havia pera coneixer

LES PRIMERES CONSEQÜENCIES

—Noi, cada dia les feu més petites, aquestes copes!

—Fill..., es autentic de Badalona: com que'ls trens no baixen, l'anís s'ha de pujar.

al més popular dels actors comics, va convertir-se, a l'hora dels fets, en una gentada extraordinària, que's masegava pera pendre lloc al «Novetats».

En Max, que es, ans que tot, un mimic notabilíssim, ha donat tot lo que teniem dret a exigirli y tot lo que podia donar, diguin lo que vulguin els catedratics de l'art seriós. Sabiem que'l seu consistia en moure's còmicament y en fer ganyotes ridícoles, ab distinció y elegància. Podem constatar avui que aqueixa especialitat la domina com ningú y que, si com artista es un home simpatiquíssim, com a persona de carn y ossos encara ho es més.

De les obres que representa no'n parlarem, perquè són joguines de circumstancies, que no tenen altre merit que'l de fer lluir a un artista. Tampoc val la pena d'entretenernos en passar bugada dels variats números que serveixen pera omplir el programa, y únicament ens pararem emocionats davant la gentil dansatriu Napierkowska, bella y prodigiosa artista que impressiona de debò per la perfecció del seu art y per la quantitat d'ànima que hi posa. Tan lleugera y correcte de linies es aqueixa dòna executant les seves danses clàssiques, que, més que criatura humana, ballant, sembla una papallona o un espia-dimonis; sembla un espia-dimonis y ella sí que no té res de diable, perquè'ls seus moviments ritmics són tan purs sota la blanca vestimenta, que no arriben mai a despertar ni la més petita sensació de voluptuositat.

Ella sola podia ben anar a tot arreu; vès, doncs, si no es una ganga que'l popular Max ens l'hagi deixada admirar, com aquell qui ens dona una propina.

—El dia 5 del mes que ve comensarà a actuar una companyia de comedia y drama castellà.

Primer actor y director: Ricard Calvo.

Dama: Lola Velázquez.

Durant la temporada's farà repertori antig y modern, estre-

nantse, si no hi hà cap destorb, *Dioses y bestias*, d'en Linares Rivas; *Los pastores*, d'en Martínez Sierra; *Sobrevivirse y La conversión de mañana*, d'en Dicenta; *Doña María de Padilla*, *El halconero y La cena de los cardenales*, d'en Villaespesa; *El rey de todos, amor*, d'en Montaner; *El redentor*, d'en Marsillach; *El hijo del rey*, d'en Guimerà; *Sacrilegio*, d'en Rafel Marquina; *La Virgen del Mar*, d'en Rusiñol, y *Vida nueva*, de Iglesias y Marquina.

ROMEA.—Bastanta concurrencia va acudir al debut de la companyia Larra-Jiménez-Abadía.

L'obra estrenada, *Flor de los pazos*, es una comedieta en dos actes, d'en Linares Rivas, bastant falsa en el seu fons, però distreu per lo comic d'algunes ben trobades situacions y per la correcció del dialleg.

Una tragedia florentina, d'Oscar Wilde, es una obra forta, que's presta al lluiment de dues grans figures teatrals. El public va aplaudirla, sense entusiasmarshi gaire, per això.

Les senyoretas Abadía, Xifre y Cobeñas, y els senyors Larra, Jiménez y Guitart, varen estar encertats en els respectius papers.

CONCURS D'OBRES TEATRALS

El «Sindicat d'Autors Dramatics Catalans» obra un concurs entre'ls autors ineditos, a fi de premiar les obres que'n siguin mereixedores.

Les bases o condicions principals són aquestes:

S'ofereix un premi de 700 pessetes pera una obra còmica, dramàtica o tràgica, en tres o més actes.

S'ofereix, igualment, un altre premi de 300 pessetes, pera una obra còmica, dramàtica o tràgica, en un o dos actes.

Els drets quedaran pera l'autor.

Si es possible, l'obra s'estrenarà dintre la vinent temporada. Unicament hi podran concorrer els autors ineditos, entenentse per ineditos els quins no han estrenat en teatres formals de Barcelona, durant temporades oficials.

El Jurat pot repartir els premis entre varies obres o no concedirlos a ningú, si ho estima convenient. Els manuscrits s'han d'entregar a l'administració del «Gran Teatre Espanyol».

ESQUELLOTS

CÓMO cambian los tiempos! que deia el chulo.

Ha passat la diada de la Mercè, y si no hagués sigut que algun centre ha tingut la felis idea d'aixecar un envelat y algun altre ha repartit uns quants bonos de pa y arròs, ningú s'hauria arribat a pensar que'l dia 24 era la festa major de Barcelona.

Ni un temple a la plassa de Catalunya, ni una bombeta al passeig de Gracia, ni un trist tiberi municipal al Saló de Cent... Ganes ens venen de recitar de cap a peus aquella oda cèlebre: *Estos, Fabio, ¡ay dolor! que ves ahora...*

**

Entre tant oblit, tanta deixadès, tanta negligencia, sols un element s'ha recordat de complir ab el seu deber:

L'atmosfera.

El ciutadà que durant aquets dies ha volgut sortir al carrer, no ha tingut més remei que agafar el paraigües.

Ni més ni menos que si, efectivament, també enguany hi hagués hagut festes de la Mercè.

EL dissabte, al baixador del tramvia del carrer de Provenza, una bona dona que's diu Manela Valero va tenir la desdixada ocorrencia d'acostarse a un tranzeunt y pèndreli una cartera ab 600 pesetes.

Lo curiós del cas es que la tal Valero té ja la friolera de 68 anys.

Ja'ns sembla sentir al jutge:

— Però, senyora, ¿a 68 anys, encara no sab que aquestes coses no poden ferse?

D'una nota biogràfica que llegim en un diari local:

«Uno de los más populares... (la profesio ja la direm després) del pasado siglo es... (també, per ara, ens callem el nom) cuyas obras lo mismo se veían en las tiendas del modesto comercio como en la mesa de los palacios».

Ara, diguin vostès, ¿de què's pensen que feia aquest individu, tan popular en el pasado siglo, y quals produccions se veien en totes les taules?

¿De cuiner?... ¿De pastisser?... ¿De flequer?...

Res d'això, cavallers, res d'això.

El fulano en qüestió era senzillament novelista.

Y's deia Walter Scott.

De manera que lo que's veia, lo mateix en les modestes botigues que en les taules dels palaus, no eren, com vostès s'imaginaven, pans de crostons, ni plum-pud-

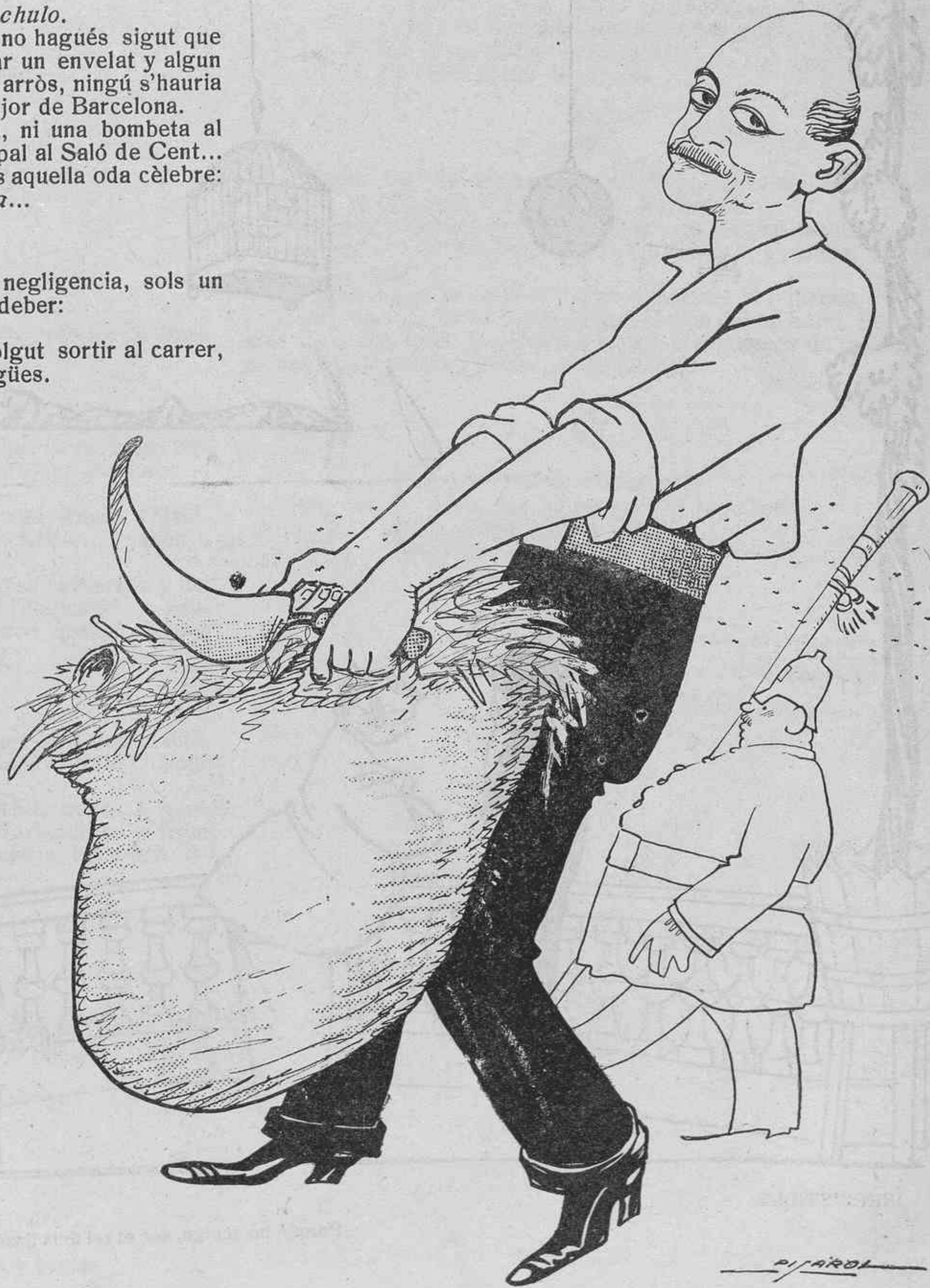
ding, ni carquinyolis, sinó aqueixes maravelles literaries que's titulen *Quintin Durward*, *Les presons d'Edimburg*, *Ivanhoe*, *Els puritans d'Escocia*...

EN tot lo d'aquesta pobre nació succeeix lo mateix.

A Valencia feia un any y mitg que no plovia.

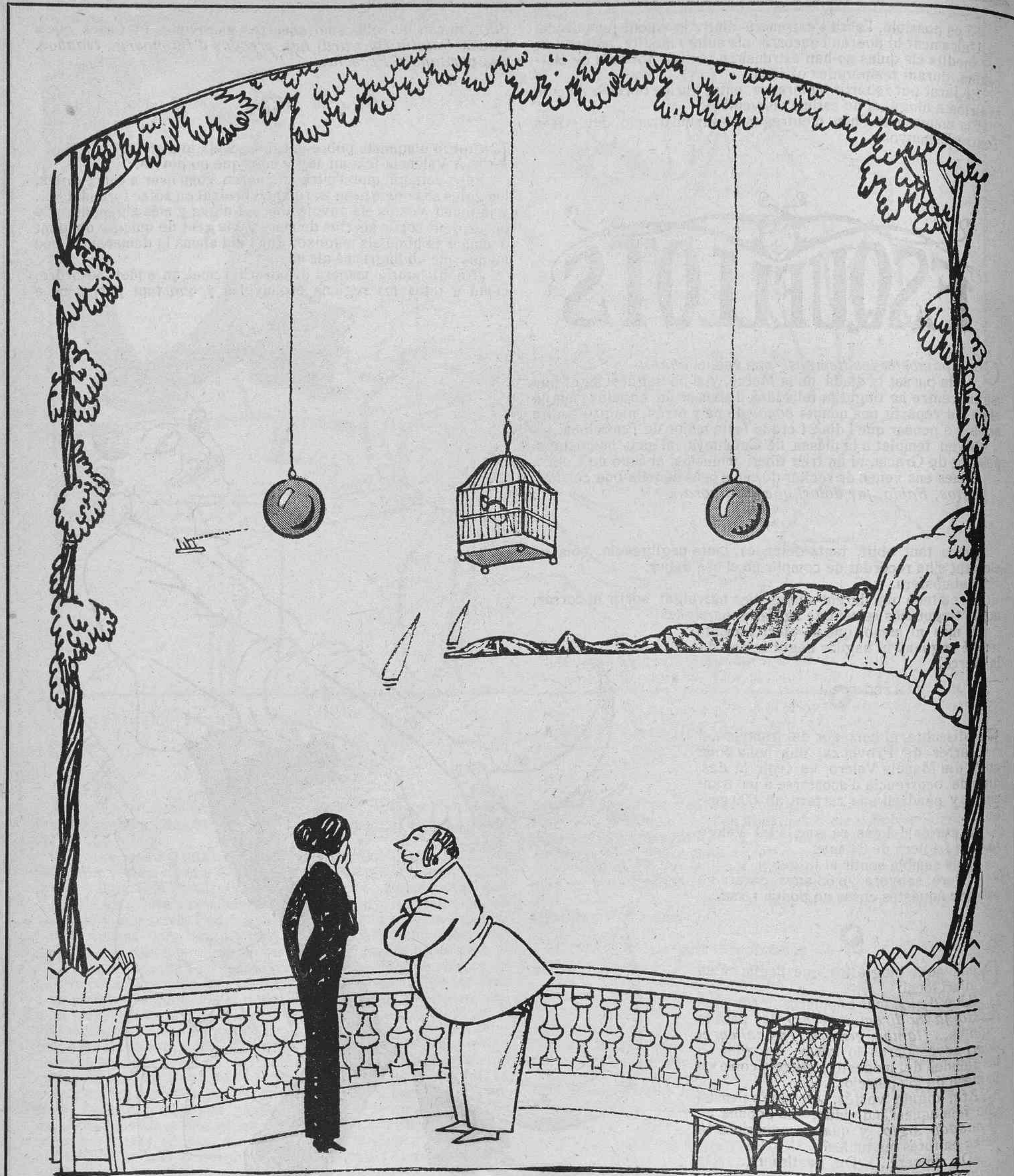
Però vetaquí que l'altre dia varen comensar a caure gotes, les gotes se convertiren en ruixat, el ruixat en xàfec formidable... y ja tenen vostès els nuvols abocant aigua y més aigua, hores y hores, fent sortir als rius de mare y a la gent de quici, y obligant a maleir la pluja als mateixos que'l dia abans la demanaven poc menos que ab llàgrimes als ulls.

¿No hi hauria manera de posarhi remei an aquet desordre, comú a totes les regions espanyoles y que tant perjudica a

PARAULES DEL BATLLE

— Com que veig que'ls recullidors no s'entenen, estic disposat a empendre l'assumpte de les escombraries pel meu compte.

IRRESISTIBLE

—Perquè ho sàpiga, soc el rei dels llardons y he sigut el caridu de la «Gaby des Llits».

l'agricultura com als que, sense ser agricultors, pateixen de dolor?
En Dionís Puig té la paraula.

—¿Què fan aquestes brigades
municipals,
que arreglen carrers deixantlos
pitjor que abans?...
—No t'hi ficsis, Barcelona;
son resultats
d'empleà, en lloc de gent apta,
les amistats.

HEM rebut de don Ferran Viscat una atenta invitació pera
visitar la seva Exposició de Pintures que hi hà instalada ac-
tualment en el Saló Parés.
S'agraeix l'atenció.

CINQUANTA quintàs, cinquanta,
de garrofes—¡Déu n'hi dó!—
recullirà Barcelona
del seu Parc del Guinardó.
Aquet fruit, pres com a símbol,
ja qui toca en propietat?
An els joves lerrouxistes,
que se'l tenen ben guanyat.

A Fransa, com a tot arreu, els anys passen, però les costums
no varien.

Un estranger preguntava a Voltaire:
—L'Academia francesa ¿què es?—
Y ¿l'autor del *Càndid* responia:
—Es una societat literaria en la qual hi figuren militars, bis-
bes, ricatxos, polítics... y crec que també hi ha algun escriptor.—
El fet torna a repetir-se.
Vacant en la docta corporació el silló que va ocupar l'histo-
riador Enric Houssaye, ara tracten de concedir-lo... ¿saben a
quí?

Al general Lyautey, representant de Fransa al Marroc y del
qual no se'n coneixen més *produccions* que l'abdicació de Mu-
ley Hafid y el fusellament d'uns quants moros que no filaven
gaire dret.

Es dir, total, una *comedia* y un *drama*.

**

Un diari parisenc, en lloc d'escandalisarse per la designació,
que segons sembla ha sigut molt ben rebuda, té encara l'humor
de defensarla en aquets *levantados* termes:

«Els escriptors s'inclinen davant del soldat, pensant, sens
dubte, que'l més digne de succeir al gran historiador es el fran-
cès que, en aquet moment, afegeix pàgines a l'Historia de
Fransa».

¡Xim... xim... xim!...

¡Riu, Voltaire, riu de gust!...

A l'objecte de refutarlos les pallises donades ab motiu de
reversió tramviaria, en Marial ha llensat un follet imprès
damunt dels nacionalistes.

Un follet imprès es poca cosa pera ferlos mal.

¡Hagués sigut un tramvia!...

ELS veïns del Poblet, en ús del seu dret,
demanen els Encants. ¡Tira peixet!
Que'ls veïns dels Encants, energics y braus,
demanin el Poblet...

Y ¡tots en paus!

EUREKA!

El senyor Oriol Martorell ja ha recobrat la seva ploma es-
tilogràfica.

Ho celebrem de tot cor.

Un regidor sense ploma, sobre tot en dies de confecció de
pressupostos, fa molt mal efecte, en un Consistori: sembla que
mudi.

¡Y prou *plomat* que està el tresor municipal, que muda tot
l'any!

LA copa «Jove Catalunya»,
a una partida de *fot-bol*,
furiosament se disputaren
el club «Espanya» y l'«Espanyol».
Y allà ¡demanin-ne d'escandol,
de cops de pedra y de xiulet!
Poc va faltar pera acabarse
com la comedia de Falset.
—Està ben vist—digué un polític:—
tant si es per naps com si es per *gols*,
tot lo que's digui *Catalunya*
excita'ls anims espanyols.

EL senyor Sostres va anar, l'altre dia, en persona, a visitar el
«Pati de l'Arcalde», barri pollós del Paralelo.

Desagradablement sorprès a la vista de tanta immondicia, va
dir que tot allò no pot anar y que està disposat a pendre mides
a favor de l'higiene.

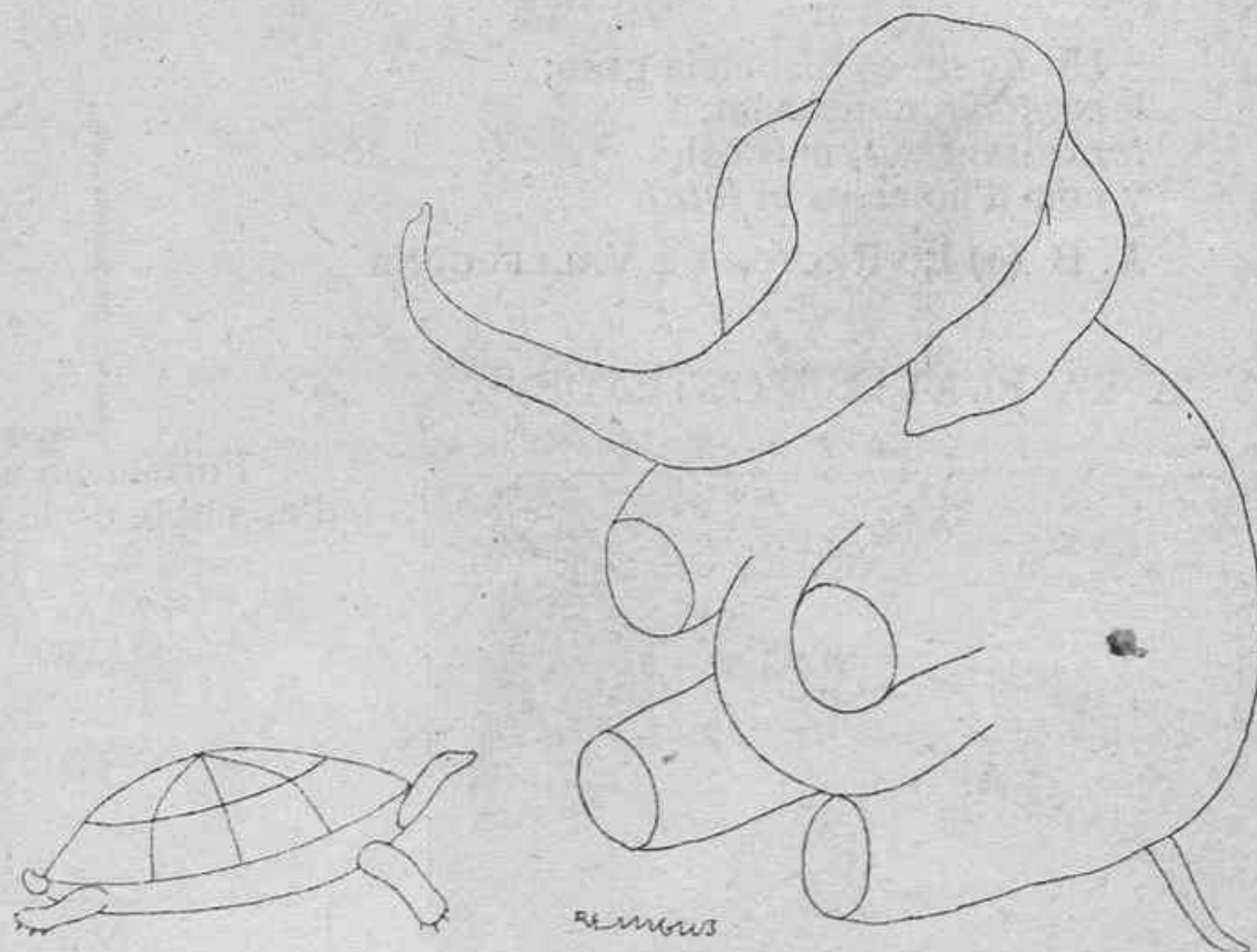
Lo primer que ha de fer el senyor Sostres ja li direm:

Lo primer, es manar que's cambii el nom del tal barri. Perquè
això de que el «Pati de l'Arcalde» sigui el *dosdoros* de la ciutat,
es una ironia massa grossa... pera l'Arcalde.

DESDE'l primer d'aquet mes
s'ha obert la cassa.—¿Y la pesca?
—La *pesca*, a Càla Ciutat,
¡que'n fa de temps que està oberta!

Antoni López, editor — Rambla del Mitg, núm. 20

Imprempta LA CAMPANA y L'ESQUELLA, Olm, 8
BARCELONA

COMENTANT

—¿Què diu, que hi hà vaga de carrils?
—Sí, però no t'amoinis, avi. A Espanya rai,
mentres quedem nosaltres, les tortugues...

CIENCIAS Y PACIENCIES

ELS EMULS D'EN BARRILLON

DEL CALAIX D'UN SABI

UN «CICLÓN» DINS D'UNA AMPOLLA

Model miniatura del Canal de Panamà, tal com se troba actualment, fabricat ab fruita seca pels alumnes d'un colégi de Califòrnia.

SOLUCIONS als darrers Trencap-caps

A la Xarada I: *Martel*.—A la II: *Ramiro*.—A l'Endevinalla: *Cadena*.—A l'Anagrama: *Cas-Sac*.—Al Jeroglífic I: *Mes y mitg y mitg mes, dos mesos*.—Al II: *Estret*.

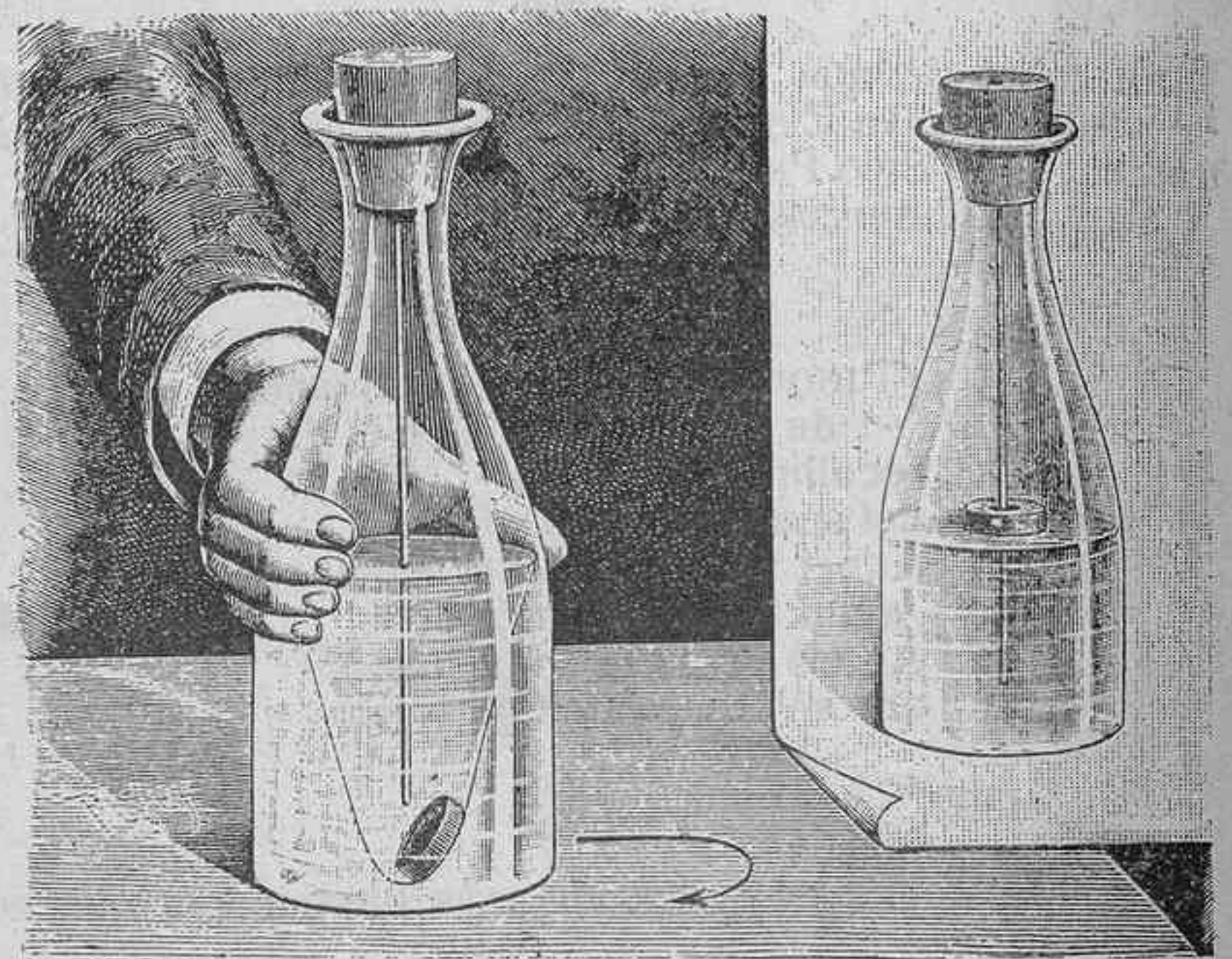
Agafarem una ampolla de les amples, mitg plena d'aigua. Hi tirarem, dintre, un tros de suro foradat. En el tap de l'ampolla hi enganxarem una agulla de fer mitxa o un fil-ferro ben recte, que arribi prop de cinc centímetres abans de tocar al fons, procurant, al tapar, que'l fil-ferro o l'agulla passi pel forat del tros de suro que neda damunt de l'aigua.

Preguntarem al curiós espectador:

—¿Vostè seria capaç de fer sortir, del fil-ferro, el tros de suro que... sura, sense tocar més que l'ampolla?—

No serà fàcil que l'espectador s'atreveixi a resoldre el problema, ab tot y esser senzillíssim.

Aleshores nosaltres agafarem l'ampolla ab una sola mà y ab ella senyalarem quatre o cinc cercles, vigorosos y ràpids, damunt la taula, deixantla després quieta pera que l'aigua mateixa produeixi el miracle. El ciclón produït en l'interior obligarà al tros de suro a baixar poc a poc, fins que's despendrà del fil-ferro.

TRENCAP-CAPS

UN MONARCA EXOTIC

XARADES

I

La primera n'es vocal, es un líquid la segona, la tercera es musical y una ciutat total dona.

NICK CLAVELL

II

Un hu no es distancia gran; la segona, consonant; tersa-inversa, musical, y nom d'home es el total.

A. B. (a) LÓ RECTOR DE VALLFOGONA

A LA PLATJA D'OSTENDE

Un reporter fotogràfic anant a treure vistes d'escenes de banys.

CONVERSA

- ¿Quin dia vas a cassar, Pere?
- Mira, dimars hi vaig anar y vaig matar una llebra.
- Sí, però devia esser molt petita.
- No molt, al contrari, perquè una cama seva era com el meu...
- ¿Com el teu què?
- Buscabo ben bé, perquè tots dos ho hem dit.

J. MORELL VIUSÀ (UN MORT-VIU)

TARGETA

S.^a

E. SALVÀ

CALDES

Formar ab aquestes lletres, degudament combinades, el nom d'un poble de la província de Girona.

JOAQUIM PUIG

ANAGRAMA

Quan total el bon pagès, la tot pastura... y res més.

JESUALD BLADÉ

JEROGLIFICS

I

Nota Home
I
Part del Cos
Diumenge

JOAQUIM PUIG

II

Pepet

JOSEP GORINA ROCA

La més gran autoritat de la més petita de les illes Filipines. Si el monarca va habillat aixís, calculin com aniran els subdits.

Antoni López, editor, Rambla del Mitg, 20, Llibreria Espanyola, Barcelona. Correu: Apartat n.º 2

Demà, dissabte

Extraordinari de

La Campana de Gracia

El conflicte ferroviari

Esplendit número en il·lustració y text

8 Planes   10 centims

5.ª edició

L'ALEGRIA QUE PASSA

per Santiago Rusiñol

Preu: 1 pesseta

Novedad que apareixerà la próxima semana:

NAPOLEÓN

en la guerra y en la paz

Un tomo en 8.º: Ptas. 1

PRONTO APARECERÁ

EL AÑO EN LA MANO

Almanaque enciclopedia de la vida práctica, para 1913

NOTA. — Tothom qui vulgui adquirir qualsevol de dites obres, remetent l'import en lliurances del Giro Mútuu o be en sellos de franqueig al editor Antoni López, Rambla del Mitg, 20, Barcelona, la rebrà a volta de correu, franca de ports. No responem d'extravios si no's remet, además, un ral pera certificar. Als corresponsals se'ls otorguen rebaixes.

ENIMAX-LINDER DAVANT «L'ESQUELLA»

(Comentant la nostra informació gràfica de la setmana passada)

—¿Aquet es el meu poble?... Sinó que ho diu L'ESQUELLA, me creuria que es La Bisbal-sur-Marne.

—¿La casa ont vaig neixer?... ¡Exact! Sinó que jo vaig neixer abans.

—¡El meu pare!... ¡Pobre pare meu, y com has canviat en pocs dies!

—La meva mare?... ¡¡Protesto!!... ¡¡Aquesta no es ella!...

—¿La meva dida?... ¡Déu n'hi doret!... ¡Jo la tingués aral...

—¡Jo!... Qui m'ha vist y qui'm veu. ¡Tan tendret aleshores, y ara tan rebregat a causa de les pelicoles!

Fotografies de L'ESQUELLA, per Amadeo.